

CERCETĂRILE ARHEOLOGICE DE LA HUȚANI (JUDEȚUL BOTOȘANI)

MARIANA MARCU, NAPOLION UNGUREANU

În toamna anului 1986 am început cercetări arheologice în satul Huțani, com. Vlădeni, jud. Botoșani. În raza acestei localități a fost descoperită o așezare datînd din sec. III—IV e.n., în punctul numit „Seliște“ sau „Mori de Piatră“. La scurtă vreme de la începerea săpăturilor, la cîteva sute de metri de această așezare am mai identificat un al doilea punct de interes arheologic cu bogate urme datînd tot din sec. III—IV e.n., în punctul „Saivan“. Ca urmare, stațiunea din punctul „Seliște“ sau „Mori de Piatră“ o vom numi *Huțani 1*, pe cea din punctul „Saivan“ — *Huțani 2*.

I. Așezarea *Huțani 1*.

În vederea cercetării acestei stațiuni am deschis pe terasa flancată de pîriul „Girila“ o secțiune lungă de 100 m și lată de 1 m. Pe traseul său au fost identificate patru locuințe adîncite și una de suprafață. Dintre acestea, au fost dezvoltate pentru început cele adîncite, urmînd ca cea de suprafață să fie cercetată ulterior.

Locuințele adîncite sînt de formă dreptunghiulară, cu colțurile rotunjite. Nici una nu are dușumea amenajată. În interiorul lor s-au găsit una, două și chiar trei urme de vetre circulare. Ele nu au fost folosite concomitent, ci, pe măsura degradării uneia era amenajată o altă vatră alături. De altfel, în locuințele în care s-au remarcat două și trei vetre, între adîncimile lor s-au constatat mici diferențe, ca dovadă a faptului că înainte de a se trece la reamenajarea vetrei, avea loc o nivelare prealabilă a dușumelei.

În apropierea locuinței nr. 1, în afara ei, s-a constatat existența unei vetre în aer liber, amenajată la nivelul antic de călcare (0,40 m). Diametrul său era de 1,70 m, crusta avea o grosime de 0,03 m, iar sub ea lutul era înroșit pe o grosime de 0,10—0,12 m.

În complexele arheologice cercetate au fost găsite mai multe unelte, obiecte de uz casnic, oase de animale, zgură rezultată de la procesele de reducere a minereului de fier și mai ales ceramică. Ceramica este de două feluri: lucrată cu mîna și la roată. În cadrul ceramicii lucrate cu mîna predomină oalele-borcan de diferite dimensiuni și cu decoruri specifice: briuri alveolare butoni, linii incizate în val, alveole pe buzele vaselor. S-au găsit și cîteva fragmente de cești dacice cu toartă.

Ceramica lucrată la roată cuprinde două subcategorii: cea din pastă fină și cea din pastă zgrunțuroasă. În cadrul vaselor din pastă zgrunțuroasă de tradiție română se remarcă oale-borcan, căni, străchini și fragmente de vase

de provizii de tip Krausengefäss. Între vasele din pastă fină se disting forme de oale cu marginea lată, căni de diferite forme, străchini, castroane, pahare etc.

În cadrul ceramicii, pe lângă elementele mai sus menționate databile în sec. IV e.n. se observă și elemente mai vechi care ne atrag atenția existenței aici și a unei faze de locuire din sec. III e.n. Acest fapt ar mai fi sprijinit și de constatarea în unele locuințe a două sau trei vetre, ca dovadă a unor refaceri a locuințelor, de vizibilele urme de arsură și cărbuni aflat în preajma locuințelor, și în umplutura lor, precum și descoperirea unei monede — denar roman de argint foarte bine păstrat de la Măre Aurelius și Antoninus Pius datînd din anul 161 (?) găsit în locuința nr. 4, la o adîncime de 0,30 m de la nivelul actual de călcare; probabil că în viața acestei stațiuni au existat unele evenimente dramatice care să provoace distrugerea unor locuințe, urmate apoi de refacere.

Dat fiind însă stadiul foarte incipient al săpăturilor de față, problema aceasta nu se poate încă rezolva, decît pe măsura extinderii cercetărilor și studierea exhaustivă a ceramicii și a materialelor arheologice obținute.

II. Stațiunea Huțani 2.

La cîteva sute de metri de așezarea nr. 1, pe o terasă mai joasă, flankată tot de același pîrîu s-au observat bogate urme arheologice, aparținînd celei de a doua stațiuni de la Huțani. Terasa pe care aceasta este situată este orientată NE - SV. În zona sa de NV, foarte aproape de valea ce o desparte de așezarea nr. 1 am trasat pentru început două secțiuni paralele: S I și S II, lungi de cîte 30 m și late de 1 m, la o distanță de 4 m una de cealaltă. Secțiunea nr. 1 a traversat groapa de acces la un cuptor de ars oale (cuptorul nr. 1). Groapa sa de acces este ovală, avînd axul lung de 5 m și cel scurt de 3,50 m. Are pereții oblici și în partea de vest este prevăzută cu trepte de acces. Adîncimea maximă a gropii este de 1,05 m de la nivelul actual de călcare.

Latura lungă dinspre vest a acestei gropi a tăiat un complex arheologic de formă dreptunghiulară cu colțurile rotunjite și cu pereții verticali. În acest complex s-au găsit multe oase de animale și o ceramică ceva mai timpurie decît cea din groapa de acces la cuptor. Acest fapt ne-a atras atenția asupra existenței la Huțani 2 a două faze de locuire. Această constatare s-a dovedit valabilă pe măsura dezvelirii complexelor următoare.

Pe latura lungă dinspre est a gropii de acces se afla gura cuptorului nr. 1.

Cuptorul este compus dintr-un praefurnium și două camere suprapuse, despărțite printr-un grătar perforat.

Praefurnium-ul este lung de 0,75 m, lat de 0,55 m și înalt de 0,26 m. Diametrul grătarului este de $1,38 \times 1,30$ m. În camera de foc, într-o poziție laterală față de traiectul focarului se află un pilon de susținere a grătarului, făcut din lut bătut, înalt de 0,40 m și ușor oval în secțiune orizontală ($0,46 \times 0,50$ m). Grătarul cuptorului era distrus aproape în întregime. Diametrul perforațiilor grătarului era de 0,03 — 0,04 m. Pereții camerei de ardere nu s-au mai păstrat. Grosimea pereților cuptorului este de 0,03 m; aceștia sînt făcuți din straturi succesive de lut care în urma arderii și a folosirii cuptorului au căpătat o culoare cenușie-verzuie, ca și grătarul. Sub vatră și împrejurul cuptorului lutul s-a înroșit pe o grosime de 0,10 — 1,12 mm.

În apropierea gropii de acces a cuptorului, în caseta deschisă spre a-l dezveli, au fost observate două gropi circulare cu adîncimea aproape la fel cu aceea la care se găsea vatra cuptorului. Ele vor fi fost săpate pentru extragerea lutului.

În cuptor și în groapa sa de acces s-a găsit ceramică, o pensetă de bronz și o fusaiolă.

Ceramica cuprinde două categorii: lucrată cu mîna și la roată. Ceramica lucrată cu mîna cuprinde oale-borcan zvelte, cu buze ușor evazate și drepte, uneori ușor profilate. Un fragment de oală-borcan este decorat cu briu alveolar.

Ceramica lucrată la roată este la rîndul său din pastă zgrunțuroasă și din pastă fină. Ceramica din pastă fină este de culoare cenușie, rar cărămizie și gălbuie. Majoritatea fragmentelor provin de la străchini, oale și căni, de la care s-a păstrat în special partea lor inferioară. Unele au tînd inelar, altele drept discoidal, iar altele, ușor profilat. Mai menționăm un fragment de gît de cană cu decor lustruit „în plasă”.

Subcategoria ceramicii zgrunțuroase este cea mai bine reprezentată și cuprinde oale-borcan și cîteva fragmente de străchini. Oalele-borcan au buze ușor îngroșate și răsfrînte, umeri proeminenți și funduri drepte. Altele au buze doar ușor evazate și corp mai zvelt. Oalele-borcan sînt rar decorate cu cîte o linie incizată pe umeri, sau cu o incizie mai adîncă formînd un prag. Străchinile sînt cu buze drepte, ușor evazate și corp bitronconic. La acestea se mai adaugă cîteva fragmente de vase de provizii de tip Krausengefäss, găsite în interiorul cuptorului nr. 1.

Penseta de bronz găsită în groapa de acces a cuptorului este de un tip bine cunoscut stațiunile din sec. IV e.n. de la Botoșani—Dealul Cărmădăriei, Izvoare etc.

Pe baza ceramicii, cuptorul nr. 1 de la Huțani 2 se datează în sec. IV e.n. În continuare, perpendicular pe secțiunea nr. I, secționînd și groapa de acces a cuptorului 1, am deschis secțiunea VIII.

În imediata apropiere a primului cuptor a fost identificat un alt cuptor de ars oale (cuptorul nr. 2).

Cuptorul nr. 2 este format dintr-un praefurnium, dintr-o cameră de ardere conică și un grătar circular plasate aproximativ deasupra jumătății posterioare a unei camere de foc de formă ovală. Lungimea praefurniumului este de 1,05 m, lățimea 0,75 m și înălțimea de 0,25 m. Axul lung al camerei de foc este de 2,05 m, iar axul scurt de 1,50 m. Pe axul lung în camera de foc se găsește un zid din lut bătut, care începe la 1,35 m de intrarea în praefurnium și se termină la 0,40 m distanță de peretele posterior al cuptorului. Lungimea sa este de 1,25 m, înălțimea de 0,45, iar lățimea în partea sa anterioară, de 0,16 m, iar în partea posterioară de 0,40 m. Camera de foc a cuptorului este parțial acoperită cu o boltă pînă aproape de jumătatea zidului median. Din acest punct, zidul median susține parțial grătarul circular, care se mai sprijină la exterior pe pereții laterali ai camerei de foc. Diametrul grătarului este de $1,38 \times 1,20$ m. Grătarul cuptorului a fost făcut dintr-o leasă de nuiele și crengi bine fixată în pereții gropii practicate în vederea amenajării camerei de ardere. Leasa a fost bine lipită și consolidată cu straturi succesive de lut atîngînd grosimea de 0,12 — 0,15 m. Apoi, grătarul a fost perforat cu

39 de găuri. Pereții camerei de ardere ai cuptorului s-au păstrat pînă la înălțimea de 0,50 m. Înălțimea cuptorului este de aproximativ 1,15 m. Cupola de formă conică depășea nivelul antic de călcare.

Această construcție a fost găsită intactă. Atît în camera de foc și în camera de ardere s-au găsit numeroase fragmente ceramice, în special de vase de provizii, de tip Krausengefäss.

În fața cuptorului se afla o groapă de acces de formă aproximativ rectangulară cu colțurile rotunjite, avînd laturile de $2,10 \times 2,20$ m și adîncimea maximă de 1,38 m., de la nivelul actual de călcare. În groapa de acces se coboară pe două trepte aflate în parte opusă praefurnium-ului. Groapa de acces a tăiat o groapă de formă ovală cu diametrul de 2,45 m și adîncă de 2,09 m. de la nivelul actual. În umplutura ei a fost descoperită multă ceramică lucrată la roată și cu mîna, precum și un fragment de oglindă de argint cu tamga.

După aspect, ceramica rezultată din această groapă este mai timpurie decît cea aflată în cuptor. Ea se încadrează mai curînd în sec. III e.n.

În continuare, prelungind secțiunea VIII, între metrii 14 și 22 au fost identificate alte două complexe arheologice, care, după toate probabilitățile se întretaiau. Este vorba de un al treilea cuptor de ars oale de formă circulară. Datorită faptului că el a fost adîncit foarte puțin în pămînt, camera superioară, de ardere, era complet distrusă. Din el se mai păstra o parte din grătar, camera de foc și praefurnium-ul. Camera de foc și praefurnium-ul erau împărțite în două și traversate de un perete median. La cota 0,78 aceasta se frîngea ușor sub un unghi de 170° , și continua pînă la intrarea în praefurnium. Înălțimea peretelui median și totodată a camerei de foc este de 0,40 m, iar grosimea peretelui median de 0,27 m în partea posterioară și de 0,20 m la gură. Cuptorul are deci două guri; una lată de 0,30 m și înaltă de 0,40 m, iar cealaltă lată de 0,45 m și înaltă de 0,22 m. Diametrul cuptorului este de $1 \times 0,90$ m, iar lungimea praefurnium-ului de 0,70 m. Adîncimea cuptorului de la nivelul actual de călcare este de 0,65 m, iar de la nivelul antic, de 0,40 m.

În fața cuptorului se afla o groapă de acces de formă rectangulară, adîncă de 0,65 m de la nivelul actual de călcare, care taie o locuință (B 6) a cărei dușumea se află la adîncimea de 1,22 m față de nivelul actual de călcare. Una din laturile gropii de acces este de 2,55 m.

În cuptor și în groapa sa de acces s-a găsit foarte puțină ceramică, totodată și puțin concludentă. În schimb în locuința nr. 6 a fost găsită foarte multă ceramică lucrată cu mîna și la roată, în cadrul căreia se remarcă gîturi și minere de amfore și ceramică fină cărămidie cu firnis roșu la exterior; locuința pare a fi contemporană cu groapa mare tăiată de groapa de acces a cuptorului nr. 2; ambele se încadrează în sec. III e.n., față de orizontul cuptoarelor, care, avem suficiente dovezi pentru a le data în sec. IV e.n.

De orizontul cuptoarelor de ars oale se mai leagă și alte complexe arheologice descoperite în acest punct. De asemenea au mai fost identificate complexe arheologice care se încadrează în nivelul de locuire din sec. III e.n. Asupra prezentării tuturor acestor descoperiri vom reveni într-un studiu detaliat. Pînă atunci, în încheierea raportului de față subliniem deosebita importanță a descoperirilor arheologice de la Huțani. În cadrul lor au fost descoperite două stațiuni datînd din sec. III—IV e.n. cu evidente trăsături autohtone.

În cadrul lor se remarcă cele trei cuptoare de ars oale de la Huțani 2, fiecare de un alt tip, și avînd fiecare atît elemente obișnuite acestui fel de construcție, dar și trăsături proprii și originale, care aduc un plus de informație în acest domeniu.

Ca urmare, considerăm de o deosebită importanță continuarea cercetărilor arheologice de la Huțani, care oferă deja dintr-un stadiu incipient rezultate remarcabile în privința studierii așezărilor daco-romane autohtone din sec. III—IV e.n. de pe teritoriul țării noastre.

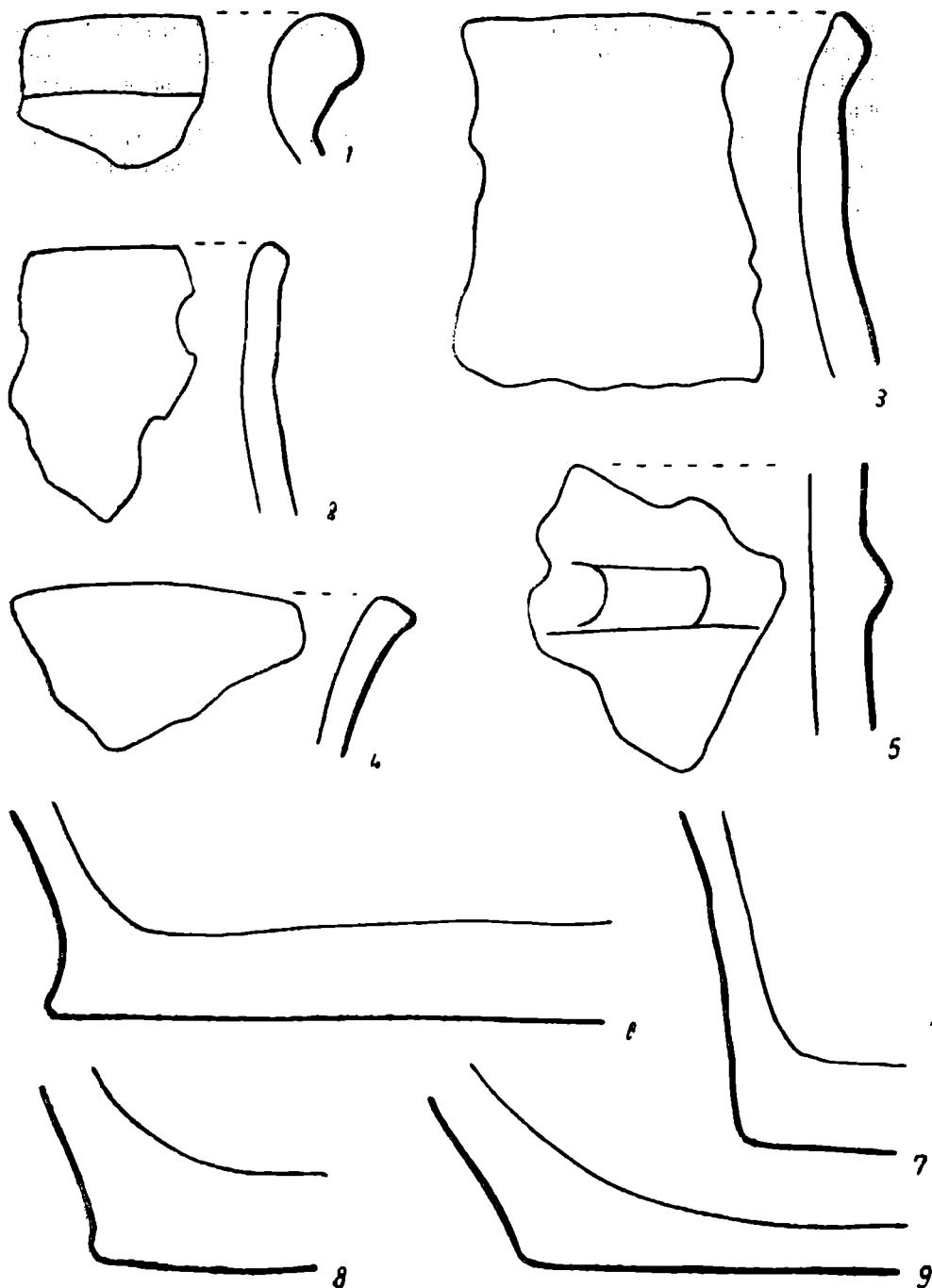

Fig. 1 — Huși 2. Groapa de acces la cuptorul 1 : 1 — 9, ceramică lucrată cu mina.

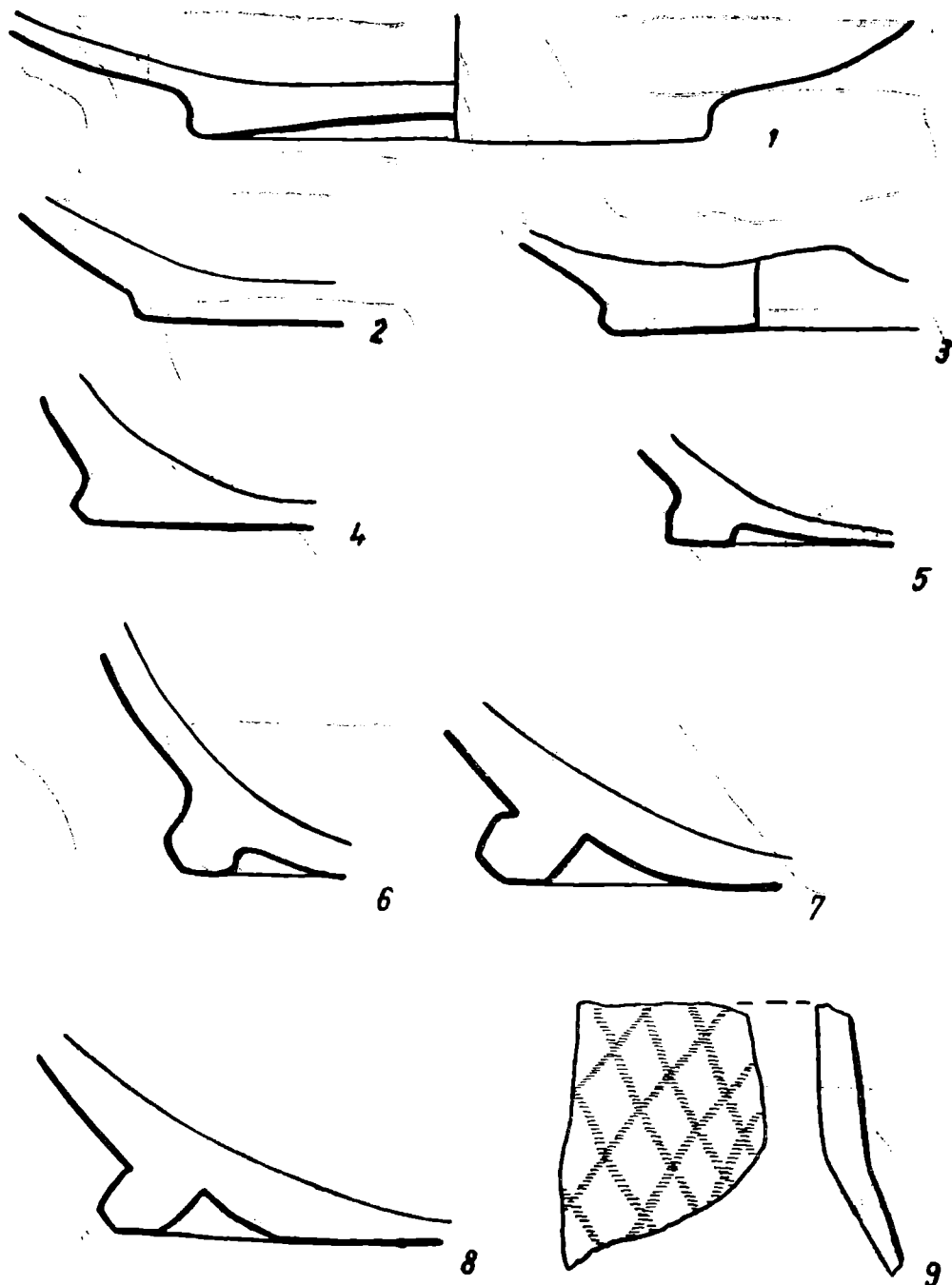

Fig. 2 — Huțani 2. Ceramică lucrată la roată din pastă fină: 1 — 8, groapa de acces la cuptorul 1; 9, cuptorul 1.
www.cimec.ro

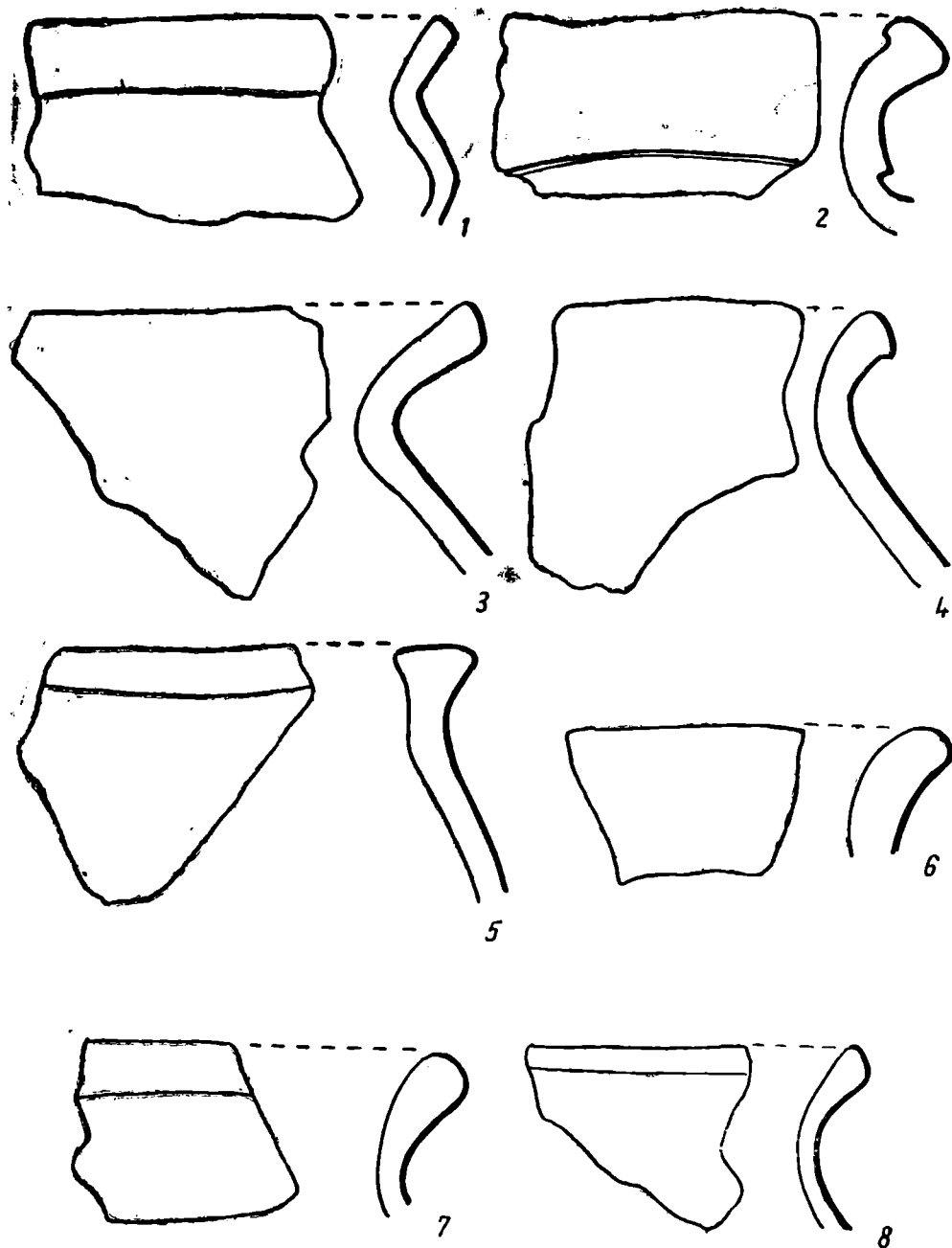

Fig. 3 — Huțani 2. Groapa de acces la cuptorul 1 : 1 — 8, ceramică lucrată la roată din pastă zgrunțuroasă.

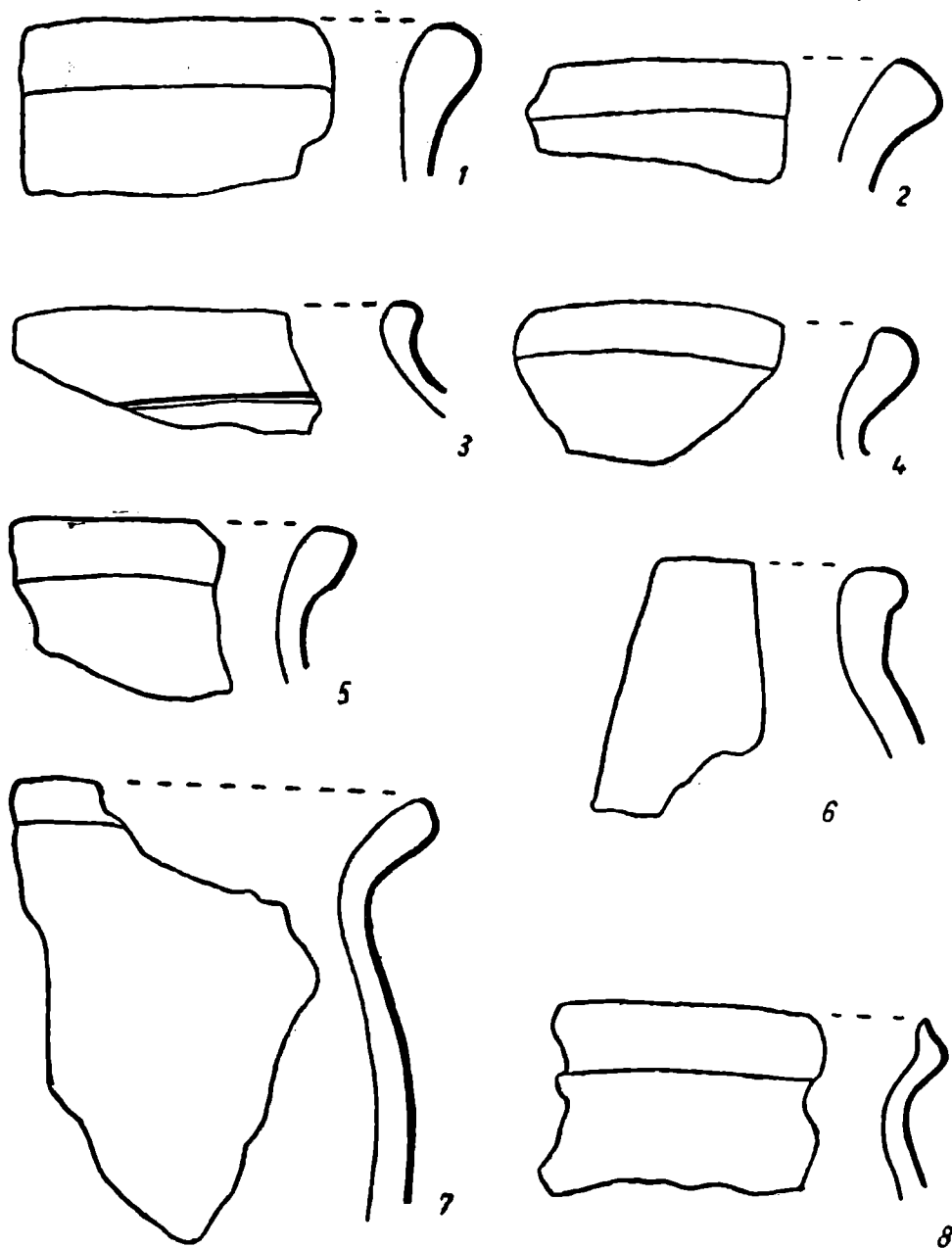

Fig. 4. — Huțani 2. Groapa de acces la cuptorul 1: 1 — 8, ceramică lucrată la roată din pastă zgrunțuroasă.

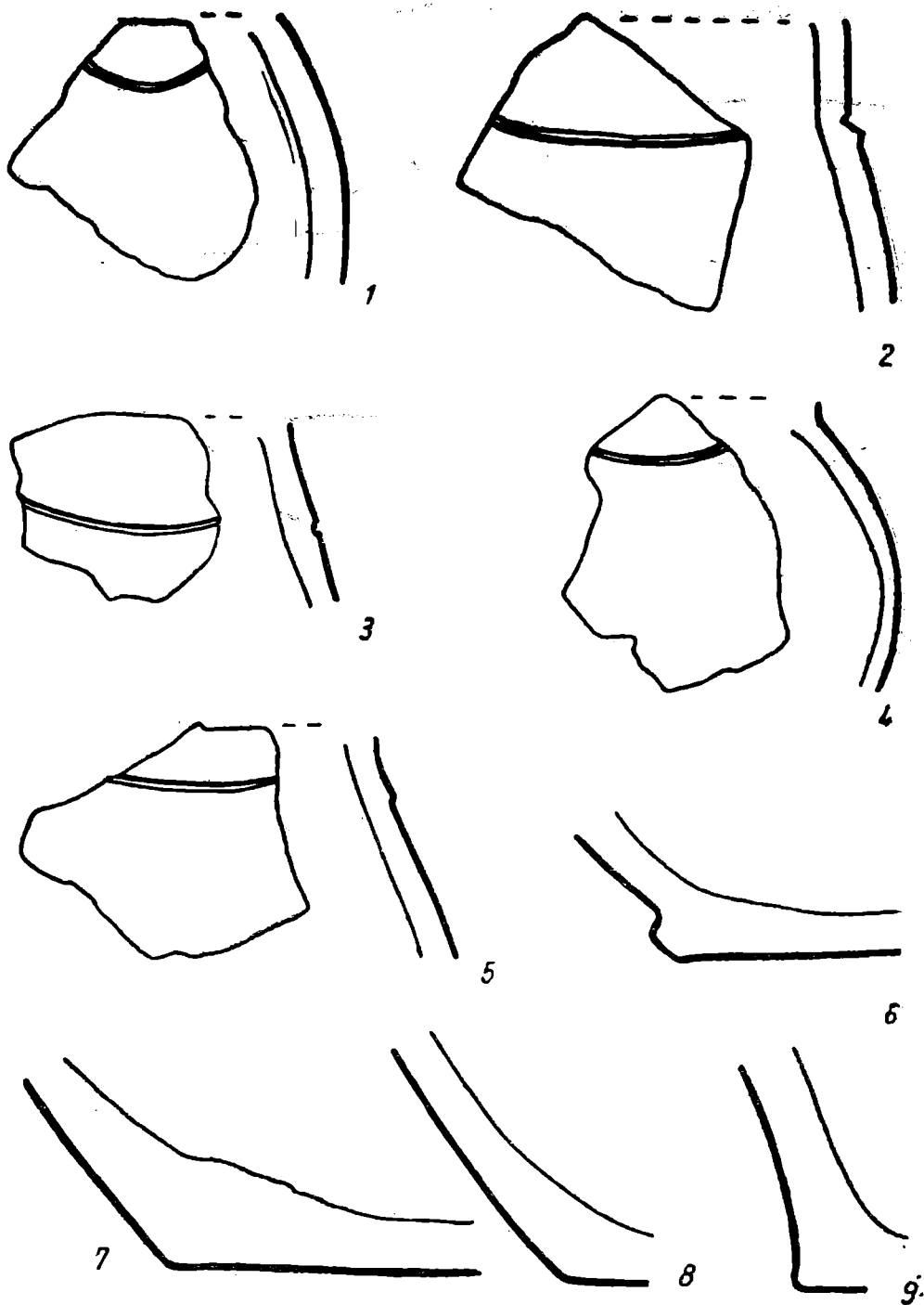

Fig. 5 — Huțani 2. Groapa de acces la cuptorul 1 : 1 — 9, ceramică lucrată la roată din pasivul groapă.

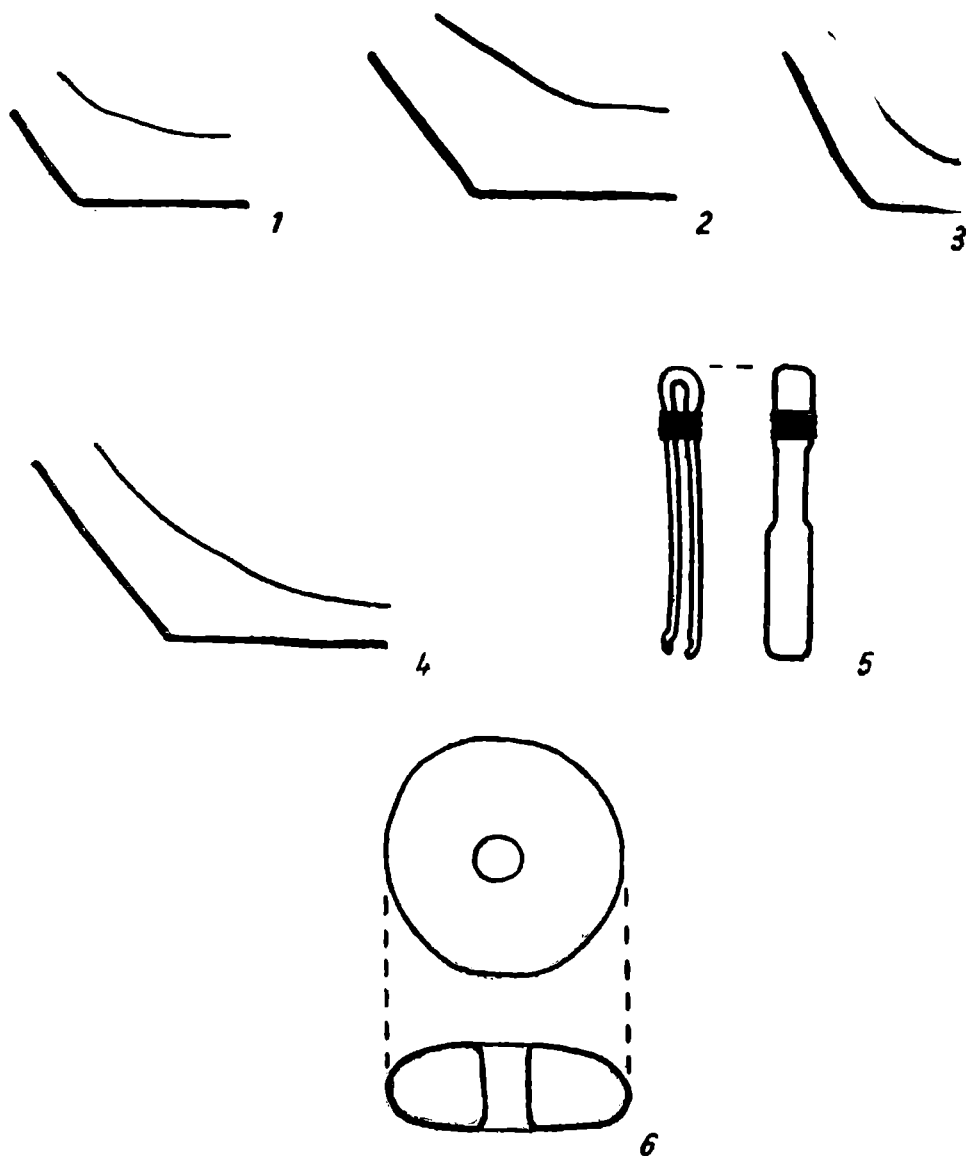

Fig. 6 — Huțani 2. Groapa de acces la cuptorul 1 : 1 — 4, ceramică lucrată la roată din pastă zgrunțuroasă ; 5, pensetă de bronz ; 6, fusaiolă.